

ZAPISNIK

sa 63. sjednice Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Skupštine Crne Gore, održane 28. novembra 2014. godine

Sjednica je počela sa radom u 10 sati.

Sjednicu je otvorio i istom predsjedavao poslanik Zoran Jelić, predsjednik Odbora.

Sjednici Odbora su pored članova Odbora prisustvovali i u radu učestvovali predstavnici nadležnih parlamentarnih tijela i izvršnih organa iz ove oblasti iz Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije kao i predstavnici Igmanske Inicijative.

U uvodnom dijelu, prisutnima su se obratili: Suljo Mustafić, potpredsjednik Skupštine Crne Gore, Arijana Nikolić Vučinić, direktorka Direktorata za tržište rada i zapošljavanje Ministarstva rada i socijalnog staranja, Heinz Albert Huthmacher, direktor kancelarije Friedrich Ebert Fondacije u Beogradu i Morten Skovgaard Hansen, zamjenik šefa misije danske Ambasade u Beogradu.

Sjednici Odbora su prisustvovali poslanici: dr Halil Duković, Zorica Kovačević, prim dr Izet Bralić, Andrija Popović, Janko Vučinić i Srđan Perić, članovi Odbora.

Sjednici Odbora nijesu prisustvovali poslanici: Neven Gošović, dr Radovan Asanović i Emilo Labudović, članovi Odbora.

Rad sjednice pratili su akreditovani novinari.

Za sjednicu je usvojen sljedeći:

DNEVNI RED:

Tematska sesija Igmanske Inicijative

Sloboda kretanja radne snage između zemalja Dejtonskog sporazuma uz korišćenje iskustava iz Nordijskog modela saradnje

Igmanska inicijativa više od tri godine radi na unapređivanju interparlamentarne i druge saradnje između zemalja Dejtonskog sporazuma, uz korišćenje iskustava iz nordijskog modela. Inicijativa u tom procesu uživa punu podršku ambasada ambasada nordijskih zemalja kao i samog Nordijskog saveza. Jedna od prvih oblasti u kojoj se, u tom okviru, počelo sa radom je sloboda kretanja radne snage između zemalja Dejtonskog sporazuma. Ekspertska grupa Igmanske inicijative u kojoj su bili

eksperti iz ove oblasti iz sve četiri države izradila je konkretne predloge i preporuke, koje su kopredsjednici Igmanske inicijative tokom septembra i početkom oktobra predstavili nadležnim parlamentarnim i izvršnim tijelima u sve četiri države, predstavnicima međunarodne zajednice i dobili punu podršku za implementaciju ovih preporuka. Projekat se realizuje uz podršku danske Ambasade iz Beograda.

Predsjednik Odbora Zoran Jelić je podsjetio prisutne da je Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje Skupštine Crne Gore 9. septembra 2014. godine održao 54. sjednicu koju je posvetio „slobodi kretanja radne snage“ u kojoj su učestvovali i kopredsjednici Igmanske inicijative. Na sjednici su kopredsjednici Igmanske inicijative upoznali članove Odbora sa preporukama eksperata iz Projekta osvrćući se na probleme i preporuke za sve četiri države. Članovi odbora su tom prilikom jednoglasno prihvatili i podržali preporuke ekspertskog tima kao i dalji rad na njihovoj implementaciji.

Suljo Mustafić, potpredsjednik Skupštine Crne Gore je naglasio da je tema sesije koja je vezana za slobodan protok radne snage između zemalja potpisnica Dejtonskog sporazuma po uzoru na nordijski model saradnje, značajna i na političkom i na ekonomskom planu, a što je još važnije - sagledava rješavanje važnih životnih pitanja i problema građana sve četiri zemlje. Države regiona i posebno, države potpisnice Dejtonskog sporazuma, učinile su dosta napora da svojim bilateralnim ugovorima riješe niz značajnih pitanja, posebno iz oblasti socijalne zaštite, kao što su: zdravstveno, penzijsko i invalidsko osiguranje. Međutim, regionalna saradnja u oblasti slobodnog kretanja radnika nije na zadovoljavajućem nivo. Nedostatak bilateralnih sporazuma o slobodnom kretanju radnika posljedica su više faktora koji su zajednički za sve četiri države. Potpredsjednik Mustafić je saopštio da je potrebno regulisati oblasti iz prava po osnovu rada, u smjeru ujednačene ponude i potražnje radne snage, zatim raditi na dodatnoj edukaciji ili osposobljavanju lica koja su tokom redovnog školovanja osposobljena za rad koje nemaju tražnju ili nijesu u skladu sa uslovima rada na tržištu. U svim zemljama regiona prisutan je visok procenat neformalnog poslovanja sive ekonomije koji je posebno izražen u oblasti građevinarstva, trgovine i poljoprivrede. Zakonska regulativa u oblasti zapošljavanja stranaca je rigidna, i predviđa ograničenja povodom zapošljavanja stranih državljana bez izuzetka za državljane koji potiču iz zemalja regiona. Nalazi ekspertskog tima Igmanske inicijative daju jasne smjernice i preporuke, od kojih su neke već primijenjene u poznatom nordijskom modelu saradnje. Da bi se pitanje bilateralne saradnje u oblasti migracije radnika regulisalo na adekvatan način, potpredsjednik Mustafić smatra da proces izrade bilateralnih sporazuma treba da bude potpuno transparentan. Sporazumi bi morali biti zasnovani na objektivnoj i realnoj procjeni ponude i potreba za radnom snagom zemalja potpisnica sporazuma, na osnovu čega bi se kreirali konkretni i mjerljivi uslovi pod kojima bi se migracija radne snage odvijala, u skladu sa međunarodno utvrđenim standardima i sporazumima koje bi međusobno dogovorale i zaključivale naše države. Potpisivanjem bilateralnih sporazuma između država-potpisnica Dejtonskog sporazuma stvorili bi se uslovi za dalje unapređivanje ekonomske saradnje, što je jedan od prioriteta spoljne politike svih država. Smatra da veliku ulogu i odgovornost u ovom procesu imaju naši parlamenti i vlade, iz kojih, uz već iskazanu političku volju, moraju poteći određene zakonske inicijative, odluke i sporazumi, kojima će se unaprijediti sloboda kretanja radne snage i urediti stanje na tržištu rada u našim

državama. Uspostavljanje regionalnog savjeta koji bi se bavio ovim pitanjima, sigurno je, značajno bi pomoglo boljoj analizi stanja u ovoj oblasti i davanju smjernica, koje bi služile u procesu donošenja konkretnih odluka zakonodavnih i izvršnih vlasti u našim državama. Potpredsjednik Mustafić vjeruje da će današnja rasprava, kroz bliža i stručna sagledavanja ovih problema, dati odgovarajuće zaključke i preporuke, koje će značiti još jedan iskorak u pravcu lakšeg i slobodnijeg kretanja radne snage, ali i ukupno-većeg povezivanja i saradnje između naših država i čitavog regiona, u svim oblastima važnim za lakši, sigurniji i perspektivniji život građana.

Arijana Nikolić Vučinić, direktorka Direktorata za tržište rada i zapošljavanje Ministarstva rada i socijalnog staranja je pozdravila činjenicu da Igmanska inicijativa već dugi niz godina promovira dijalog između četiri zemlje i da su dobrosusjedski odnosi u regionu sve vidljiviji. Svaka država ponaosob napravila je korak naprijed u smjeru evroatlantskih integracija. Imajući u vidu da sve zemlje pojedinačno i region u cjelini teži ka ubrzanom ekonomskom razvoju, članstvu u Evropsku uniju, kao i uspješno učešće u procesu globalizacije svjetske privrede ostvarivanje četiri načela: sloboda kretanja robe, ljudi, usluga i kapitala je od presudnog značaja. Crne Gora je prošla kroz radikalne društvene i ekonomske transformacije u prilično dugom periodu tranzicije koje su se odrazile i na tržište rada. Crnogorsko tržište rada, a smatra i tržište rada u regionu, karakterišu: visoka stopa neaktivnosti koja uzrokuje i nisku stopu zaposlenosti, strukturna nezaposlenost, regionalne razlike u zaposlenosti i nezaposlenosti, nezaposlenost mladih posebno visokoobrazovanih, prisutnost neregistrovanog rada. Saopštila je da ono po čemu je Crna Gora izuzetak od zemalja u regionu je veliko zapošljavanje strane radne snage, posebno radne snage iz okruženja.

Heinz Albert Huthmacher je naveo da razlog dugogodišnje saradnje između Friedrich Ebert fondacije i Igmanske inicijative leži u zajedničkoj misiji, koja se odnosi na pomirenje i promovisanje saradnje među zemljama regiona na njihovom putu ka EU. On je podsjetio učesnike da su na 22. sesiji Igmanske inicijative predsjednici četiri države potpisali Zajedničku izjavu o *Partnerstvu za evropsku budućnost regiona*. On takođe podržava inicijativu Foruma mladih Igmanske inicijative *Ujedinjeni protiv nezaposlenosti* koja se odnosi na smanjenje stope nezaposlenosti mladih i otvaranja novih radnih mjesta u sve četiri zemlje postpisnice Dejtonskog sporazuma.

Morten Skovgaard Hansesn je naglasio da zemlje nordijskog savjeta snažno vjeruju u regionalnu saradnju i da njene koristi uživaju sve zemlje kao i njihovi građani. Veoma je ohrabrujuće vidjeti da se takve regionalne inicijative pokreću i na ovim prostorima. Predstavnici danske Ambasade su zadovoljni što imaju priliku da podrže ovakav značajan projekat i nada se da će se u daljem radu projekta nordijska iskustva pokazati kao veoma korisna.

Aleksandar Popov, kopredsjednik Igmanske inicijative za Srbiju je naglasio da se odnosi u regionu od početka 2000. odvijaju po sistemu vruće-hladno i da je tu bilo kako perioda dobrih tako i perioda loših odnosa. Krajnji cilj sve četiri zemlje je da se na kraju pridruže porodici evropskih naroda. Bitno je stvarati pozitivan ambijent kako bi se brže rješavali problemi koje su četiri zemlje naslijedile raspadom bivše Jugoslavije. Trebalo je vremena da nakon 10 godina ovo bude jedna zona normalnosti za naša buduća pokoljenja. On je naglasio da je ovo nastavak trogodišnjih napora Igmanske inicijative da se unaprijedi međuparlamentarna

saradnja između četiri zemlje. Ovaj projekat je prošao kroz više faza. Nakon ekspertske analize i tematske sesije u Sarajevu, u kojoj su učestvovali predstavnici nadležnih institucija i gde je procijenjena relevantnost ekspertske izvještaja, uslijedila je kampanja lobiranja prilikom koje su ekspertske preporuke naišle na punu podršku od strane nadležnih institucija u sve četiri zemlje. Eksperti Igmanske inicijative predlažu uređivanje prilagodljivog i otvorenog tržišta rada bez ugrožavanja radne snage kako bi se smanjila stihijnost. U sve četiri zemlje treba uložiti napore kako bi se crno tržište radne snage svelo na minimum. Postoje dva značajna mehanizma a to su: zaključivanje bilateralnih sporazuma i prilagođavanje domaćeg zakonodavstva, kao i stvaranje međudržavnog tijela koje će biti odgovorno za sprovođenje potpisanih sporazuma. Treba uzeti u obzir položaj Hrvatske iako njeno članstvo nije ključna prepreka u postizanju saradnje u ovoj oblasti. Aleksandar Popov je predložio tri ključna zaključka:

1. Da se podrže izvještaji i preporuke Igmanske inicijative i predloži nastavak rada na njihovoj implementaciji;
2. Da su predstavnici nadležnih parlamentarnih odbora četiri države saglasni sa održavanjem kvartalnih zajedničkih sastanaka na kojima će pratiti faze rada ekspertske grupe i davati sugestije u cilju poboljšanja njihovih predloga i razmatrati druga pitanja iz njihove nadležnosti; i
3. Da će nadležna ministarstva iz četiri države predložiti po jednog predstavnika koji će zajedno sa ekspertima Igmanske inicijative i predstavnicima parlamenta konkretno raditi na implementaciji usvojenih preporuka.

Jagoda Milidrag Šmid je naglasila da je kretanje radne snage u regionu ključno pitanje sa ekonomskog, društvenog i političkog stanovišta. Ona je naglasila da je neophodno raditi na regionalnoj saradnji kako bi se obezbijedili socijalni uslovi i razvio ekonomski prosperitet. Treba se fokusirati na mogućnost razvijanja međudržavne i međuparlamentarne saradnje. Potrebno je raditi na analizi zakonodavnih okvira kako bi se oni kao i praksa unaprijedili. Takođe je neophodno raditi na razmjeni informacija, podizanju kontrole zapošljavanja kao poboljšanju uslova na radu i zaštite na radu. Radnici imigranti su jedna od najosjetljivijih grupa u regionu. U ovaj dijalog neophodno je uključiti i akademsku zajednicu i socijalne partnere iz sve četiri zemlje. Agencije za zapošljavanje rade na tankoj liniji između legalne i sive ekonomije kada šalju radnike u druge zemlje. Neophodno je uspostavljanje ekonomske saradnje u legalnim okvirima. Sve četiri zemlje trebaju zajednički da se bore za prosperitet.

Nakon uvodnih izlaganja predstavnici četiri parlamenta su iznijeli svoje stavove.

Lazar Prodanović, predstavnik parlamenta Bosne i Hercegovine je naglasio da su izbori u Bosni i Hercegovini tek održani i da još uvijek nije konstituisana vlada. Za Bosnu i Hercegovinu ova tema je od posebne važnosti. BiH se nalazi u teškoj ekonomskoj krizi i jedina je od četiri zemlje koja još uvijek nije dobila status kandidata za EU. U BiH isti je broj zaposlenih kao i penzionera i stopa nezaposlenosti je najveća u odnosu na ostale tri zemlje. Najveći broj radnika migranata radi u Srbiji, Hrvatskoj i Crnoj Gori. On je naglasio da će nakon konstituisanja vlade nadležnim odborima i Zajedničkoj komisiji za ljudska prava, prava djeteta, mlade, imigraciju, izbjeglice, azil i etiku staviti zaključke ove sesije na dnevni red. Neophodno je

razvijati saradnju kakva je postignuta unutar Nordijskog savjeta. Zakonodavstvo u oblasti rada je jedan od prioriteta i treba raditi na njegovom usaglašavanju.

Silvano Hrelja, predsjednik Odbora za rad, mirovinski sustav i socijalno partnerstvo Parlamenta Republike Hrvatske je naglasio da je neophodno redefinisati oblasti saradnje. Treba naglasiti da su nam sličnosti jezik i sistemi koje smo naslijedili a da pri tom treba vidjeti i koji su nedostaci. Tu se postavlja pitanje da li će se zemlje okrenuti industrijalizaciji ili ka očuvanju identiteta kroz očuvanje poljoprivrede. Da li će razvijati zelena radna mjesta? Potrebno je identifikovati probleme koje možemo sami da rješavamo. Uspostavljanje slobodnog kretanja radnika znači da se njihova prava moraju zaštititi. Potrebno je istražiti koji još fondovi postoje u ovoj oblasti. Tu iskustva Hrvatske kao članice EU mogu da budu od velikog značaja. On je predložio da sljedeći sastanak sa ekspertima Igmanske inicijative i predstavnicima parlamenata bude održan u prvom kvartalu naredne godine u Hrvatskom saboru.

Predsjednik Odbora Zoran Jelić, je iznio statističke podatke koji se odnose na tržište rada u Crnoj Gori. Naime, trenutna stopa nezaposlenosti je 14.9%. Kvalifikaciona struktura nezaposlenih je loša. Preko 18% nezaposlenih nemaju osnovnu stručnu spremu. Preko 30% je sa višom i visokom stručnom spremom. Veliki broj nezaposlenih se nalazi na sjeveru zemlje dok je na jugu zemlje nezaposlenost do 10%. U tom smislu postoji regionalna struktura nezaposlenih. Preko 51% nezaposlenih traži posao preko tri godine; 29 % nezaposlenih koji se nalaze na evidenciji je preko 50 godina dok 70% nezaposlenih ima radni staž. Ove godine je potražnja veća od ponude za 12% u građevinarstvu, ugostiteljstvu i poljoprivredi. U ovim oblastima samo 30% može da se namiri iz domaće radne snage i zato je radna snaga iz drugih zemalja veoma bitna. 46% posto stranih radnika je zaposleno iz Srbije, 21 % iz BiH, 11% iz Rusije, 5.8% iz Makedonije. Iz Crne Gore se 120 radnika zaposli u okruženju tako da tu postoji određeni nesklad.

Vesna Rakonjac, predsjednica Odbora za rad, socijalna pitanja, društvenu uključenost i smanjenje siromaštva Skupštine Srbije je naglasila da je u Srbiji prije nekoliko dana usvojen Zakon o zapošljavanju stranaca a da do kraja godine treba da bude izvršena revizija Zakona o strancima. U isto vrijeme je potrebno zaštititi domaću radnu snagu ali isto tako omogućiti i zapošljavanje stranaca iz regiona. Prošle godine je izdato 2500 dozvola za rad što uopšte ne oslikava pravu situaciju na terenu. Potrebno je identifikovati za kojim kvalifikacijama postoji interesovanje na tržištu rada, uključujući i sezonske poslove. Srbija propisuje određene kvote za zapošljavanje stranaca. U Srbiji postoji mogućnost samozapošljavanja stranaca kao i mogućnost zapošljavanja studenata i apliciranje na radna mjesta bilo da se radi o državljanima EU ili državljanima zemalja iz regiona. Nordijski model predstavlja pogodan model za četiri zemlje.

Adnan Jasika, predstavnik Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je saopštio da je BiH potpisala Međunarodnu konvenciju o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji. Međutim postoji nekoliko zakona o migrantima koji nijesu u skladu sa tom Konvencijom. U BiH ne postoji nijedan zabilježen slučaj prijave diskriminacije protiv radnika migranata. BiH za razliku od ostalih zemalja nema nadležno ministarstvo za rad. Agencije za rad određuju kvote o broju radnika stranaca. Delegacija iz BiH podržava odluku da nadležna ministarstva iz četiri države predlože po jednog predstavnika koji će zajedno sa ekspertima

Igmanske inicijative i predstavnicima parlamenata konkretno raditi na implementaciji usvojenih preporuka.

Nenad Ivanišević, državni sekretar Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Republike Srbije je kazao da je prije nekoliko dana usvojen Zakon o strancima za koji je većina poslanika glasala, što govori o konsenzusu po tom pitanju. Srbija je izdala određeni broj dozvola za privremeni rad stranaca. Od 1905 dozvola 105 je izdato za državljane BiH, 64 Crne Gore, 225 Grčke, 65 Italije, 140 Kine, 51 Slovenije, 44 Velike Britanije, 88 Turske, itd. Postoji određeni broj agencija za zapošljavanje koje zajedno sa Službom za zapošljavanje regulišu zapošljavanje stranaca na teritoriji Republike Srbije. Zakon o zapošljavanju stranaca je usaglašen sa direktivama EU. Republika Srbija ima potpisane sporazume o privremenom zapošljavanju sa BiH i sa Bjelorusijom. Ugovor o socijalnom osiguranju je potpisan sa 28 država od čega su 18 članice EU. Prošle godine je postignut sporazum između Srbije i Francuske o mobilnosti mladih.

Tatjana Dalić, pomoćnica ministra rada i mirovinskog sustava Republike Hrvatske je izjavila da je Marija Knežević - Kajari, načelnica sektora za rad, delegirana kao državni ekspert koji će zajedno sa ekspertima Igmanske inicijative konkretno raditi na implementaciji usvojenih preporuka. Ona se osvrnula na trendove u ovoj oblasti u Hrvatskoj. Od 2008 godine osjeća se pad u cijeloj državi koji je bio zastupljen 2009, 2010, 2011. i 2012. Od 2013. situacija se poboljšava, međutim i pored novih radnih mjesta bilo je i otpuštanja. Prošle godine 280,000 lica je zaposleno po ugovoru o radu. Migranti radnici uglavnom se zapošljavaju u sektorima turizma, ugostiteljstva i trgovine. Vlada Hrvatske je prošle godine donijela uredbu kojom radnicima iz 13 država članica Evropske unije, koje su ograničile pristup svojim tržištima rada za hrvatske radnike, uvodi jednaka ograničenja. Vlada donosi odluku o kvotama o zapošljavanju stranaca. U 2009. ta kvota je iznosila 4600. Za 2014. ta kvota je određena na 2000 novih radnih dozvola i 256 produženih. Međutim, u 2014. izdato je 500 novih radnih dozvola a produženo 100 što pokazuje da je sama iskorišćenost tih kvota mala. Migracija u Hrvatskoj na godišnjem nivou iznosi 4000, odnosno po Eurostatu 3020. Iz EU je 789 lica ušlo u Hrvatsku. Cilj je bio da se postane jedna država tako da svaki državljanin u svakom trenutku može da ode i da radi gdje želi. Postotak migracije u okviru EU je 2.4% što treba uzeti u obzir u okviru ovog projekta. Hrvatska je otvorena za sve dogovore s tim što treba uzeti u obzir ograničenja koja proizilaze iz članstva EU. Stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj iznosi 18.5%.

Arijana Nikolić, predstavnik Ministarstva rada i socijalnog staranja Crne Gore je naglasila da je ekspertska izveštaja kvalitetno urađena. Međutim, ona primjećuje par propusta. Istakla je da u Crnoj Gori stranac neće moći aplicirati za određeno radno mjesto ukoliko se za njega prijavi domaće lice sa tim kvalifikacijama. Za 2015. godinu planirano je izdavanje ukupno 23,400 radnih dozvola. Politika je da ukoliko u Crnoj Gori ne postoji kadar koji je u potražnji, onda se taj kadar nadoknađuje zapošljavanjem stranaca. Taj postupak se odvija u tri koraka: uzimanje radne dozvole, dobijanje boravišne dozvole, i prijavljivanje kod Poreske uprave. Saopštila je da treba prepraviti propuste koji se nalaze u ekspertskom izvještaju gdje se navodi šest koraka u ostvarivanju prava na rad u Crnoj Gori od strane stranih državljanina. Takođe, u ekspertskom izvještaju se navodi da je Crna Gora dužna da zakonodavstvo u oblasti tržišta rada prilagodi standardima Evropske Unije. Međutim, od Crne Gore se ne očekuje usklađenost poglavlja 2 sve do dana pristupanja EU.

Ona je takođe naglasila da je u Crnoj Gori veoma izražen socijalni dijalog u ovoj oblasti i da nijedan zakon ne može da se usvoji ili uskladi bez konsultacije sa socijalnim partnerima.

Nakon dugotrajne i konstruktivne rasprave učesnici su jednoglasno usvojili sledeće **zaključke**:

1. Podržavaju se Izveštaj i Preporuke Igmanske Inicijative i predlaže se nastavak rada na njihovoj implementaciji;
2. Predstavnicima nadležnih parlamentarnih odbora četiri države saglasni su sa održavanjem najmanje polugodišnjih zajedničkih sastanaka na kojima će pratiti faze rada ekspertske grupe i davati sugestije u cilju poboljšanja njihovih predloga i razmatrati druga pitanja iz njihove nadležnosti;
3. Učesnici sesije su saglasni da sljedeći sastanak sa ekspertima Igmanske Inicijative i predstavnicima parlamenata bude održan u prvom kvartalu naredne godine u Hrvatskom Saboru;
4. Nadležna ministarstva iz četiri države će predložiti po jednog predstavnika koji će zajedno sa ekspertima Igmanske Inicijative i predstavnicima parlamenata konkretno raditi na implementaciji usvojenih preporuka.

Sjednica je završena u 13 sati i 30 minuta.

Br.00-63-12/

Savjetnica u Odboru
Anđa Stanišić

Predsjednik Odbora
Zoran Jelić